

Kestävätkö läppärit lainausta? - Kokemuksia kahdeksan vuoden ajalta

Jukka Kekäläinen & Arja Juntunen

Sähkökirjojen lukulaitteita on lainattu kirjastoissa jo parin viime vuoden aikana. Myös Itä-Suomen yliopiston kirjastolle on hankittu 7 lukulaitetta koekäyttöön. Uuden laitteen käyttöönotto herättää aina kysymyksiä: kestääkö laitteen "rauta" ja miten hoidetaan kirjaston osuus sisältöjen asianmukaisuuksien valvonnassa? Löytävätkö asiakkaat palvelumme ja minkälaisen vastaanoton se saa? Uutta palvelua pohtiesamme huomasimme, että olemme lainanneet kannettavia tietokoneita jo 7 vuotta.

Läppäreiden lainaus alkoi vuonna 2003 Kuopion yliopiston kirjastossa. Se oli yhteistyönäyte tuolloin aloittaneelta Tieto- ja opetuspalvelut – palveluyksiköltä (TOP). Siihen kuuluivat kirjasto, tietotekniikkakeskus, oppimiskeskus ja kuvakeskus. Palveluyksiköllä oli yhteinen johtamisjärjestelmä ja hallinto, ja siihen kuuluvien palveluyksiköiden toiminnan katsottiin tukevan toisiaan, karsivan päällekkäisyyksiä ja tuottavan uusia yhteistyön myötä syntyviä innovaatioita.

Läppärlainauksen toteutus

Läppäreiden lainaus oli yksi näitä innovaatioita. Oppimiskeskus ja tietotekniikkakeskus hankkivat 40 kappaletta kannettavia tietokoneita, niihin asennettiin lainattaviin mikroihin tarvittavat ohjelmat ja erityisesti kannettiin huolta tietoturvaan liittyvistä ratkaisuista.

Kirjaston vastuulle jäi läppäreiden jakelu, eli lainaus ja palautus ja hyvin nopeasti myös ylläpito. Kannettavat koneet luetteloiitiin tietokantaan, ja lainaus ja palautus on hoidettu samoin kuin kirjojenkin. Teknisen ylläpidon ja huollon on hoitanut kirjaston atk-tuki.

Läppärit ovat kestäneet aikaa kauemmin kuin Tieto- ja opetuspalvelut, joka päätettiin lakkauttaa, kun Kuopion yliopisto ja Joensuun yliopisto yhdistettiin Itä-Suomen yliopistoksi vuoden 2010 alusta. Kuusi lainattavaa tietokoneita pyö-

rii vielä tällä hetkellä lainattavana Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuskirjastossa.

On lähes ihme, että noita alkuperäisiä kannettavia on edelleen käytössä ja ne pelaavat ilman suurempia ongelmia. Eiväthän ne ole enää maailman nopeimpia, mutta nämä läppärit ovat olleet toimintavarmoja ja hyvin käyttöä kestäviä perustyökoneita Office-paketteineen, selaimineen, Media Player:eineen, Adobe Reader:eineen, SPSS-ohjelmistoineen, virustorjuntaineen.

Palvelu asiakkaiden suosiossa

Kannettavia asiakkaat ovat lainanneet ahkerasti. Lainaajia on ollut kannettavaa kohden tähän mennessä keskimäärin 30, ja asiakkaat ovat joutuneet tekemään varauksen läppäriin saadakseen. Ulkomaisille opiskelijoille lainakannettavat ovat olleet tärkeitä yhteydenpitovälineitä kaukaiseen kotimaahan.

Ylläpitoprosessi on seuraavanlainen: kun kannettava palautuu, tehdään silmämääräinen tarkastus, näyttäiskö kaikki olevan kunnossa, tarvikkeet ja osat paikoillaan, näyttö ehjä. Vielä suljetaan pois ylimääräiset kilinät ja kalinat. Seuraavaksi kirjaututaan admin-tunnuksella sisään ja ajetaan kommentojonotiedosto Tyhjennä.bat*, joka poistaa käyttäjän kirjasto-profiilin ja temp-hakemiston, luo temp:in uudelleen ja antaa oikeudet käyttäjille. Sitten käynnistyy Windows Update selaimen

ja mahdolliset päivitykset ajetaan sisään. Myös Java, Adobe, Flash-päivitykset tehdään tarvittaessa.

Sitten kirjaututaan käyttäjän kirjasto-tunnuksilla ja samalla luodaan sille uusi profiili ja katsotaan asetukset siellä puolella kohdalleen. Tämän jälkeen kirjaututaan admin-tunnuksella ja ajetaan F-Secure-viruskannaus kannettavalle. Tämän jälkeen kannettava on valmis lainattavaksi seuraavalle asiakkaalle.

Laitteilla vakio-ohjelmistot ja vanhentuneet koneet poistetaan

Kannettavista on myös image eli levykuva, jolta käyttäjärjestelmä ja kaikki ajurit voidaan palauttaa tietokoneelle ja aloittaa taas ”puhtaalta” pöydältä. Aika ajoin tätä imagea on uusittu asentamalla jokin kannettavista uudelleen ja laittamalla siihen kaikki uusimmat päivitykset, ohjelmat ja ajurit. Windows:in tai ohjelmistojen häröihin ei tarvitse tuhlatu turhaan aikaa vaan atk-tuki laittaa tarvittaessa tuoreen version kaikesta suoraan koneelle image-palvelimelta ja homma toimii taas.

Koneille on asennettu useamman kerran Skype tai PowerVoip:n asiakkaan niin halutessa. Pääsääntönä on ollut, että kannettaville ei asennella mitään muita ohjelmia ja kielipaketteja kuin mitä niille on kirjaston toimesta asennettu. Ilman tätä linjanvetoa asia karkaisi käsistä, koska asiakkaiden esittämä toivelista erilaisista ohjelmista olisi loputon, ja niitä pitäisi jatkuvasti päivittää, asentaa ja poistaa.

Erästä intialaista opiskelijaa ihmetytti kuulla, että emme enää tuhlaa aikaamme näihin kannettaviin vaan heitämme ne pois, kun vikoja tulee. Hän oli kovin kiinnostunut poistettavista mikroista ja ihmetteli sitä, miksi näin toimitaan. Hänelle jouduttiin selittämään, mitä pois heittämisellä tarkoitetaan.

Kun hänelle sitten kerrottiin, kuinka vanhoja kannettavat ovat ja kuinka takuut ovat menneet umpeen jo vuosia sitten, ja kuinka varaosia ei enää saa ja että totta kai kaikki, mikä on käyttökelpoista otetaan talteen ja laitetaan toiseen lainakannettavaan, josta menee esim. kovaley rikki

jne., oli hän tähän käytäntöön hyvin tyytyväinen.

Vahinkoja ja kierrätystä

Monta asiaa on tietysti matkan varrella tapahtunut. Asiakkaan kissa on kerran pissinyt kirjaston kannettavan suojareppuun (asiakas pesi repun), ja näppäimistöltä on löytynyt sipsinmuruja, leivänmuruja, virvoitusjuomatahroja. Kerran kannettava oli tippunut lattialle ja toinen kulma oli lyttääntynyt sisään: kone jäi asiakkaan korvattavaksi ja asiakas hyväksyi sen, koska tapaus oli selkeä.

Kannettavia on toki rikkoontunut ja pudonnut pois lainauksesta matkan varrella, mutta kaikki väsähtäneiden mikrojen käyttökelpoiset osat, mitä on pystytty, on käytetty varaosiksi ja suoritettu siirto toiseen kannettavaan ja taas matka on jatkunut. Näytöt, näppikset, kovalevyt, muistit, wlan-kortit jne. on vaihdettu ja kierrätetty toisiin kannettaviin.

On myös kasattu parista hajonneesta toimiva kone. Periaate on ollut: kaikki käytetään loppuun; ja kyllä nämä kannettavat on käytettykin. Tämä systeemi on sotinut menestyksellisesti nykyaikajan konseptia ”heitä kaikki vanha pois” vastaan.

Kannettavien tietokoneiden lainauspalvelu on ollut suosittu. Huonoja puolia ovat ylläpito sekä koneiden viat ja ongelmat. Mitä vanhemmaksi koneet tulevat, sitä enemmän työtä ne vaativat. Jos konekanta pystyisi uusimaan aika ajoin, niin palvelu pyörisi sujuvammin. Tällä hetkellä palvelu ajetaan alas Kuopion kampuskirjastossa viimeisten koneiden hajottua. Jatkuuko palvelu josain muodossa ja kenen toimesta, jää nähtäväksi? Kuten myös se, onko sähkökirjojen lukulaitteista yhtä monipuoliseen käyttöön? 📖

Tietoa kirjoittajista:

*Jukka Kekäläinen IT-tuki, Sisäiset palvelut
Itä-Suomen yliopiston kirjasto
email. jukka.i.kekalainen@uef.fi*

*Arja Juntunen, Palvelupäällikkö, asiakaspalvelut
Itä-Suomen yliopiston kirjasto
email. arja.juntunen@uef.fi*